

IEDEREEN TELT MEE!
INTERVIEW MET HOLLIS KURMAN

Iedereen telt mee! | Hollis Kurman | Met tekeningen van Barroux |
32 pagina's | 3+ | ISBN 9789047627630 | € 14,99

Waarom spelen mensenrechten zo'n belangrijke rol in je werk?

- Toen ik klein was organiseerde ik al elk jaar een straatfestival om geld in te zamelen voor CARE. Ook daarna heb ik me altijd met mensenrechten beziggehouden, van mijn studie aan de Georgetown School of Foreign Science tot mijn functie voor de Human Rights Watch-commissie, de Raad van Toezicht van Save the Children en mijn sessies met schoolkinderen.
- Alles wat mij aan het hart gaat, stop ik in mijn werk, of dat nou mijn poëzie voor volwassenen is of verhalen voor kinderen. Het is heel belangrijk dat jonge kinderen leren wat mensenrechten inhouden, hoe lastig het onderwerp soms ook is. Ik wil dat ze begrijpen dat de wereld waarin ze leven niet altijd veilig of eerlijk is, maar dat er toch altijd hoop is. En dat zij zelf ook iets hieraan kunnen doen, hoe jong ze ook zijn, door

vriendelijk en respectvol met anderen om te gaan. Kinderen moeten zich kunnen herkennen in personages in de boeken die ze lezen. Maar ik wil ze ook kennis laten maken met personages die juist heel anders zijn, zoals vluchtelingenkinderen, en ze laten zien dat we ondanks onze verschillen allemaal mensen zijn.

Is het geen vreemde combinatie, poëzie voor volwassenen en kinderboeken?

- Het lijkt misschien vreemd, maar voor mij liggen de twee heel dicht bij elkaar! In beide gevallen moet een schrijver ‘veel doen met weinig’. In weinig woorden moet je een hele wereld tot leven wekken voor je lezer en hem of haar tot nieuwe inzichten laten komen. Elk woord telt dubbel of zelfs driedubbel: de betekenis – of dubbele betekenis – de muzikaliteit van een tekst, de klank en het ritme in het samenspel van woorden, hoe de woorden eruitzien op de pagina... Het moet allemaal in evenwicht zijn. Bovendien zijn gedichten en kinderboeken allebei bedoeld om voorgelezen te worden. Ze moeten zingen, ook als ze niet rijmen. En goede gedichten en kinderboeken worden keer op keer gelezen, telkens weer opnieuw – iets wat niet perse opgaat voor langere teksten.

Waar deed je de inspiratie op voor *Iedereen telt mee!*?

- Toen ik aan het boek begon waren er nauwelijks kinderboeken over vluchtelingen, zeker niet voor heel jonge kinderen. En de paar boeken die ik vond waren nogal somber en wanhopig van toon. Ik heb toen Yara Saïd¹ benaderd, een jonge Syrische kunstenaar uit Amsterdam, waar ik ook woon, en gevraagd of zij een paar verhalen wilde illustreren. Hoewel Yara dit boek niet heeft geïllustreerd, hebben we veel tijd met elkaar doorgebracht, en onze ideeën, angsten en wensen met elkaar gedeeld... Ik zag dat ze het moeilijk vond om te werken aan de sombere kinderboeken en zware projecten waarvoor ze gevraagd werd. ‘We kénnen die horrorverhalen al,’ zei ze dan hoofdschuddend. Ik vertelde haar dat ik een verhaal wilde schrijven vanuit het perspectief van vluchtelingenkinderen die onderweg zijn. Op een gegeven moment werd ik midden in de nacht wakker met het idee voor een telboek. Alles viel op zijn plek: 1 boot, 2 handen, 3 maaltijden... Aanvankelijk had ik 5 gebeden, gebaseerd de vijf keer per dag dat moslims bidden, maar dat heb ik later veranderd in 5 wensen, omdat dat universeler is. De volgende dag heb ik Yara gebeld. Ze kwam meteen langs, en ik heb haar een PowerPointpresentatie laten zien die ik had gemaakt om te laten zien hoe ik de tekeningen voor ogen had. (Ik kan zelf namelijk niet tekenen!) Ze vond het een prachtig idee en zei dat ze er kippenvel en tranen van in haar ogen kreeg. Toen wist ik dat ik goed zat! Yara heeft uiteindelijk het boek niet geïllustreerd omdat ze druk bezig was met het regelen van haar moeders reis uit Syrië, maar ze is heel erg blij

¹ Said heeft onder meer de Olympische vlag voor *Refugee Nation* ontworpen, een initiatief om vluchtelingen een kans te bieden deel te nemen aan de Olympische Spelen.

met het boek – en met de prachtige illustraties van Barroux. Barroux is een wereldtop illustrator, en hij heeft iets magisch hiervan gemaakt!

- Dit boek en mijn andere verhalen komen voort uit mijn wens om ‘diversiteit’ in kinderboeken naar een hoger plan te tillen. Ik wilde verhalen maken voor kinderen van vluchtelingen, immigranten en met ouders van gemengde afkomst, maar eigenlijk schrijf ik voor alle kinderen. Mijn doel was om op de een of andere manier de vriendelijkheid, hoop, het avontuur en zelfs de magie in de chaos te vangen, terwijl het ook waarachtig moest zijn. Toen Amnesty International en de Engelse uitgever Otter Barry Books eenmaal hun enthousiasme hadden uitgesproken, herinnerde ik me de wijze woorden van Mr. Rogers²: ‘Als ik vroeger nare dingen op het nieuws zag, zei mijn moeder altijd tegen me: “Probeer de helpers te vinden. Er zijn altijd mensen die helpen.”’ En dat is helemaal waar! Maar we kunnen allemaal helpers zijn, ook jonge kinderen.

Zelf ben je geen vluchteling. Heb je persoonlijke banden met vluchtelingen? Hoe heb je inzicht gekregen in hun wereld?

- Ik heb zelf het geluk dat ik om een positieve reden naar een ander land ben geëmigreerd (aanvankelijk naar Frankrijk, voor werk, en twintig jaar geleden naar Nederland om bij mijn Nederlandse man in Amsterdam te gaan wonen). De ervaring van immigranten en vluchtelingen is echter diep geworteld in mijn familie; mijn grootouders en overgrootouders hebben in verschillende periodes uit Centraal- en Oost-Europa moesten vluchten om aan vervolging te ontsnappen, of om op zoek te gaan naar een beter leven voor hun kinderen. Ik luisterde vroeger altijd gefascineerd naar hun verhalen over hun ontsnapping en de lange, moeizame weg die ze moesten afleggen om een nieuw bestaan te kunnen opbouwen in Amerika.
- Daarnaast heb ik veel tijd besteed aan het onderzoeken en openbaar maken van vluchtelingenproblematiek in de context van mensenrechten (onder andere door mijn werk voor de Human Rights Watch Committee, in de Raad van Toezicht van Save the Children en andere organisaties). Ik heb ook veel onderzoek hiernaar gedaan en interviews hierover gehouden, evenementen georganiseerd, en presentaties voor schoolkinderen hierover gegeven. Daarbij heb ik veel vluchtelingen leren kennen uit veel verschillende landen, culturen en religies, jong en oud... We hebben samen gewerkt, gespeeld, elkaar verhalen verteld en elkaar met kleine en grote dingen geholpen. Ik heb mijn kinderen, die nu tieners zijn, aangemoedigd om hetzelfde te doen. Mijn zoon heeft bijvoorbeeld een basketbaltoernooi voor tienerkinderen van vluchtelingen georganiseerd voor The Buddy Project, en mijn dochter gaf elke week taalles aan jonge kinderen uit andere culturen.

² Een nationaal icoon van de Amerikaanse kindertelevisie, bekend van het programma *Mr. Rogers' Neighbourhood*.

- Ik geloof niet dat we iets zelf hoeven hebben meegemaakt om erover te kunnen schrijven, tekenen, of er een film of een schilderij over te kunnen maken. Er zijn zo veel zaken die onder mensenrechten vallen en die juist vaker in de kunsten vertegenwoordigd zouden moeten worden, te beginnen bij kinderboeken. Laten we elkaar geen beperkingen opleggen voor wat betreft wie wat mag doen. Als we respectvol en zorgvuldig te werk gaan, en als we ons huiswerk goed doen, kunnen we iets maken dat een positieve invloed kan uitoefenen.

Veel mensen vinden mensenrechten en vluchtelingen ingewikkelde, gevoelige en vaak enge onderwerpen. Zijn dat wel geschikte onderwerpen voor jonge kinderen? Hoe kun je er voor hen zo over schrijven zodat je het bespreekbaar maakt?

- Mensenrechten zijn een onderwerp voor iedereen, ook jonge kinderen. Zoals ik eerder al zei, is het belangrijk dat kinderen begrijpen dat de wereld niet altijd eerlijke of veilig is, maar dat er óók altijd hoop is. Ze moeten inzien dat ook zij iets kunnen doen, hoe jong ze ook zijn. Kinderen moeten in aanraking komen met personages die op hen lijken, maar ook met personages die heel anders zijn dan zij, zoals vluchtelingenkinderen, om te zien wat ons allemaal mensen maakt. Daarnaast is het vluchtelingenprobleem helaas nog altijd buitengewoon urgent. Er zijn nu wereldwijd al meer dan tien miljoen kinderen op de vlucht. We worden allemaal op de een of andere manier geconfronteerd met hun situatie, ongeacht waar we wonen. Kinderen in het bijzonder hebben een kader nodig om de situatie te kunnen begrijpen en om die te bespreken met hun ouders en hun omgeving. Ook ouders en leraren vinden het vaak een ingewikkeld onderwerp om uit te leggen.
- Het is niet eenvoudig om over deze onderwerpen te schrijven voor jonge kinderen of er met hen over te praten! Net als bij elk ingewikkeld onderwerp moeten de verhalen simpel en pakkend genoeg zijn om hun aandacht vast te houden, waardoor kinderen ernaar willen luisteren en meer over het onderwerp willen weten. Dat houdt in: je concentreren op een paar essentiële aspecten van de situatie die binnen hun belevingswereld passen. Alle kinderen begrijpen wat het is om bang te zijn en het verdriet om het verlies van iets wat of iemand die je dierbaar is. Alle kinderen begrijpen wat een reis is, en dat een reis niet altijd makkelijk is. Alle kinderen willen zich veilig en gekoesterd voelen. Ik hoop dat jonge lezers zullen begrijpen dat ze veel gemeen hebben met vluchtelingenkinderen. Bij het bespreken van deze onderwerpen met jonge kinderen is het belangrijk om verbanden te leggen met concrete, herkenbare dingen uit hun eigen leven. *Als je opeens je huis zou moeten achterlaten en alleen je rugzak mee kon nemen, wat zou je daar dan in stoppen?* En je moet kinderen de gelegenheid geven om heel veel vragen te stellen.

Een telboek lijkt zo simpel. Vond je het lastig om te schrijven?

- Haha! Dat hoor ik wel vaker, dat het makkelijk is om een kinderboek te schrijven! Ja, een telboek is op het eerste gezicht het allereenvoudigste wat er is, maar het is natuurlijk heel moeilijk om een gevoelig, ingewikkeld en ook best beangstigend onderwerp in tien cijfers en niet heel veel meer woorden over te brengen. Het ziet er allemaal logisch uit als het er eenmaal staat, maar voor mij voelde het als een eureka-moment toen ik ontdekte dat ik de reis van een gezin in tien cijfers kon vatten. Sommige keuzes waren makkelijk, zoals 1 boot, of 3 maaltijden, maar over andere moest ik lang nadenken. Naarmate de cijfers hoger worden, wordt het verhaal van *Iedereen telt mee* minder eng en bedreigend, en komen de personages in situaties met steeds meer warmte en gastvrijheid terecht. Wat zou een vluchtelingengezin nodig hebben onderweg? Wat is realistisch, wat is het best denkbare scenario? Wat is de balans tussen vluchtelingen helpen met wat ze ‘nodig hebben’ (waar hulpverlening normaal gesproken op gericht is) versus wat ze graag ‘willen’ (niet heel anders van wat we allemaal zouden willen)? Hoe vertel je een hoopvol stemmend verhaal zonder dat het te rooskleurig wordt? Dat waren allemaal zaken waar ik bewust mee ben omgegaan.
- Het taalgebruik is ook enorm belangrijk. Als dichter ben ik extreem gevoelig voor woorden. Elk woord moet zijn ‘plek verdienen’ in een verhaal. Ik wilde dat de taal actief zou aanvoelen. Bij elk cijfer hoort een tekst die op dezelfde manier is opgebouwd, maar elk werkwoord moest toch telkens fris en verrassend zijn. Het boek verschijnt dit jaar in acht landen. Ik spreek vier van de talen waarin het boek verschijnt, wat zowel een zegen als een vloek is. Het was soms verleidelijk om me iets te veel te bemoeien met het redactieproces...

Wie zou dit boek moeten lezen?

- Ik zou graag willen dat vluchtelingenkinderen en hun families van over de hele wereld dit boek kunnen lezen – om hun eigen verhaal erin te herkennen, maar ook om een hoopvolle boodschap te verspreiden, en hen te laten zien dat hun verhaal gehoord mag worden. Maar de boodschap van dit boek is belangrijk voor iedereen. Voor iedereen die zich het lot van vluchtelingen aantrekt, maar misschien nog wel meer van iedereen die zich ervoor afsluit, of die vluchtelingen als bedreiging ziet. Ik hoop ook dat alle jonge lezers en hun families het grotere verhaal van medemenselijkheid erin zien als ze dit boek lezen. Barmhartigheid en respect zijn niet alleen belangrijk voor vluchtelingen, maar voor ons allemaal.

Voor de redactie:

Neem voor meer informatie, een recensie-exemplaar of interviewverzoek contact op met de uitgeverij via pers@rubinstein.nl of 020 – 42 00 772